

Kartlegging av elvemusling (*Margaritifera margaritifera*) i Fabrikkelva, Vågan, og Teistdalsvassdraget, Sømna

Tittel: Kartlegging av elvemusling (*Margaritifera margaritifera*) i Fabrikkelva, Vågan, og Teistdalsvassdraget, Sømna

Rapport nr: 2018-04

Forfatter: Morten Halvorsen

Antall sider: 16

Oppdragsgiver: Fylkesmannen i Nord-Trøndelag/Miljødirektoratet

Forsidefoto: Teistdalsvassdraget

Sammendrag:

Kartleggingen viser at **Fabrikkelva** i Vågan har en liten, men relativt tett bestand av muslinger. Nå er det ikke mange steder det er mulig å telle i 15 min. her, men i gjennomsnitt ble det talt ca 500 individer. Det plasserer bestanden omtrent midt på treet på ei liste over alle kjente muslingbestander i Nordland. Et settefiskanlegg tar ut vann fra Storvatnet, hvor elva starter. Vannføringen i elva er så liten at fiskebestanden har stekt begrensede muligheter. Med lite vannvolum og lite fisk blir det også liten rekruttering. I tillegg ligger både en og to svære PEH-rør langs elveløpet.

Elva mellom Teistdalsvatn og Halsvatnet i Sømna er svært kort (3-400 m), men har svært gode tettheter av muslinger. Ca 1500 ind. på 15 min plasserer vassdraget blant de 10 elvene som har de tettteste bestandene i Nordland. Rekrutteringa er ikke spesielt god, men vi har heller ikke gravd ut elvebunnen noen steder.

Nordnorske Ferskvannsbiologer

Eidsfjordveien 119

8415 Sortland

Tlf 977 33 052

Epost: nordnorske@gmail.com

Forord

I Nordland fylke fins det mellom 60-70 vassdrag med bestander av elvemusling (Jørgensen & Halvorsen 2009). Bildet er imidlertid ikke komplett; Larsen (2017) har f.eks nylig funnet en liten bestand i Vollaelva og Indreelva i Lurøy, og vi vil her presentere to nye vassdrag som ikke er med på oversikten vi laget for noen år tilbake.

Teistdalsvassdraget i Sømna ble kartlagt 04.08.18, mens Fabrikkelva i Vågan ble kartlagt 26.08.18. Vi vil takke feltassistene Helle Jørgensen og Pernille Jørgensen for innsatsen.

Sortland, 14.11.18

Morten Halvorsen

Innhold

Innledning	s 04
Metode	s 04
Resultater - Fabrikkelva	s 05
Diskusjon - Fabrikkelva	s 10
Resultater - Teistdalsvassdraget	s 11
Diskusjon - Teistdalsvassdraget	s 16
Referanser	s 16

Innledning

1. Fabrikkelva, Vågan

Fabrikkelva har fått navnet pga en guanofabrikk som tidligere tok vann derfra. Elva munner ut i Gimsøystraumen litt sør for brua, rett sør for Olderfjorden. Elva starter i Storstvatnet, som er inntaksmagasin til settefiskanlegget Framnessmolt.

Elva er kartlagt mhp muslinger en gang tidligere, men det var et hasteoppdrag i midten av oktober, og det var mye lauv og dårlige leteforhold i elva (Halvorsen 2014). Det ble den gang telt 80 muslinger på 5 min., noe som tilsvarer en tetthet på 240 på 15 min., som er standard telleprosedyre (Larsen & Hartvigsen 1999). Vi tok derfor denne gang sikte på å få et mer korrekt inntrykk av denne noe utsatte bestanden.

2. Teistdalsvassdraget, Sømna

Teistdalsvassdraget munner ut ganske langt inne i Ursfjorden, en sidegrein til Bindalsfjorden. Vassdraget består av to små innsjøer (Teistdalsvatnet 31 moh og Halsvatnetn 29 moh), med ei kort elv på 3-400 meter i mellom. Fra nederste innsjø går det bratt ned til fjorden. I området er det bygd en skogsbilvei, for det drives ut skog på stedet.

Metoder

Formålet med undersøkelsene er å finne utbredelsen av muslingene, samt et uttrykk for tetthet og rekruttering/størrelsesfordeling. Metodikken følger metodeheftet til Larsen & Hartvigsen (1999). Til å beregne tettheten benytter vi 15 min. telling. Antall lokaliteter dette blir utført på, avhenger av elvas lengde, samt de praktiske mulighetene for å kunne telle. For å få et inntrykk av rekrutteringen, plukker vi 50-100 skjell på hvert område, og måler skjelllets lengde med skyvelær.

Resultater - Fabrikkelva

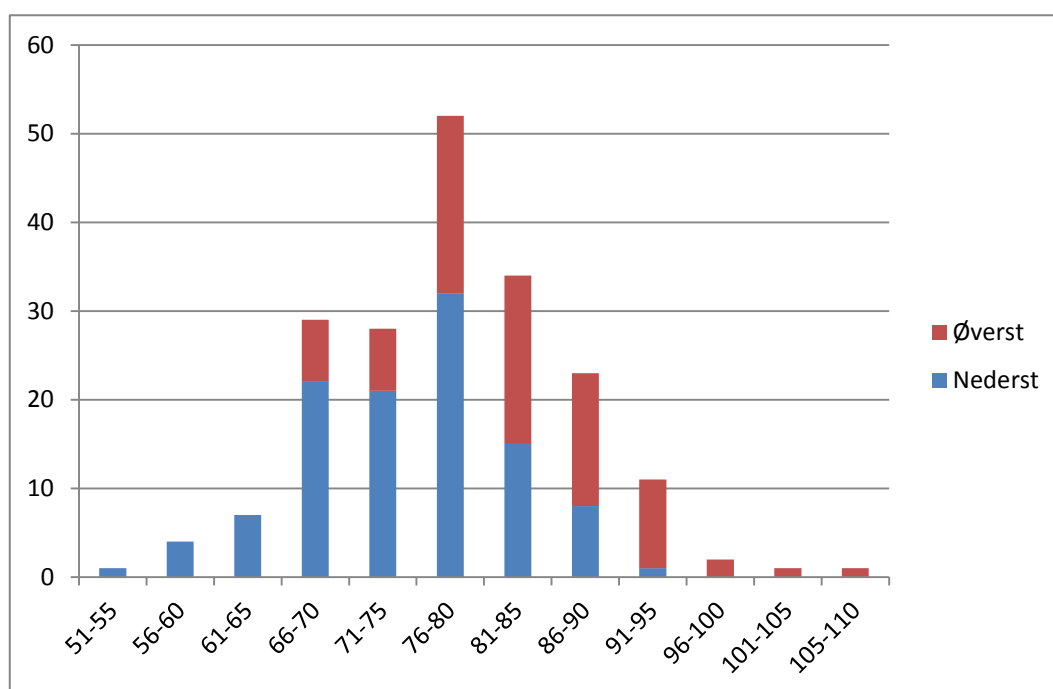
De nederste ca 100 m av elva er litt bratt og storsteinet, og er dårlig egnet for muslinger. Det ligger ett og til dels to store PEH rør i elva, som fører vann fra Storstvatnet og fram til settefiskanlegget.

Når vi kommer opp på myra er det flatere, og de første individene ble funnet i bassenget bak en steinmur, som sannsynligvis en gang har vært et vanninntak. (UTM 0470366-759862).

Første telling ble utført under den gamle høyspentlinja. Her talte vi 268 individer på 15 min (UTM 0470434-7569801). Etterpå plukket vi 111 (og en død) muslinger til lengdemåling. Muslingene hadde lengder fra 50-95 mm, med en topp i lengdeintervallet 66-85 mm. PEH-rørene gikk framdeles midt i elveløpet, og en god del av muslingene ble funnet under rørene.

Neste telling og lengdemåling ble utført ved en langsgående steinmur, som er en del av en gammel vei (UTM 0470533-7569731). Elva er delt her, og PEH-røret følger det minste løpet. I hovedløpet ble det telt 740 levende muslinger på 15 min, og 5 døde (74-114 mm). Vi målte lengden på 82 levende individer, og de var fra 66-110 mm.

Videre oppstrøms er elva dårligere egnet, og her er etter hvert mindre med musling. Ca 50 m før innsjøen (demningen) var siste funn av musling (UTM 0470556-7569726). Vi sjekket også et lite område i innsjøen, fordi det har vært funnet døde skjell der.

Lengdefordeling av muslinger fra øvre og nedre del av Fabrikkelva, Vågan

Øverst: Nederste muslingobservasjon

Tellelokalitetene

Demningen i innsjøen

Diskusjon - Fabrikkelva

Kartleggingen viser at Fabrikkelva har en liten, men relativt tett bestand av muslinger. Nå er det ikke mange steder det er mulig å telle i 15 min. her, men i gjennomsnitt ble det talt ca 500 individer. Det plasserer bestanden omtrent midt på treet på ei liste over de aller fleste kjente muslingbestander i Nordland (Jørgensen & Halvorsen 2009).

På 15 min telling i 2014, ble det kun funnet 80 muslinger. Som nevnt innledningsvis var det svært dårlige forhold pga mye lauv i elva første gang. Vi har da fått et mere positivt inntrykk av tetthetene, men lengdefordelingene er svært like mellom de to undersøkelsene. Det viser at rekrutteringa er dårlig, og det har de til felles med mange andre bestander. Det var ikke overløp fra innsjøen, så vannføringa i elva er avhengig av lekkasjer i demningen. Vannføringa i elva er så liten at fiskebestanden har stekt begrensede muligheter. Med lite vannvolum og lite fisk blir det også liten rekruttering.

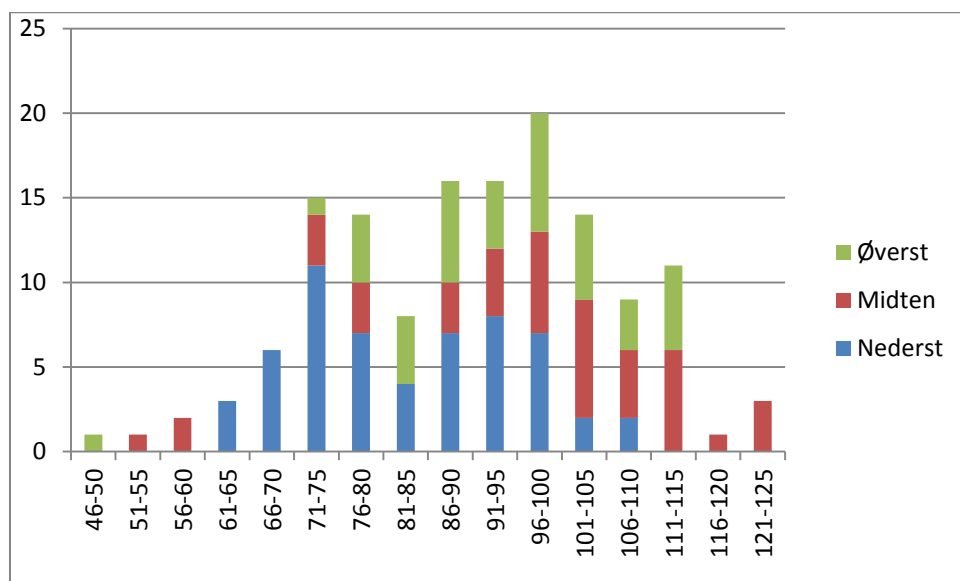
Til slutt kan man jo også lure på om miljømyndighetene her i landet noen gang har godkjent at både *en* og *to* svære PEH-rør kan ligge på kryss og tvers i elva. De burde vel vært gravd ned på siden av elva.

Resultater - Teistdalsvassdraget

Innløpselva til Teistdalsvatnet ble undersøkt, men den var ikke egnet til muslinger, siden den var flatbunnet. Det ble ikke funnet musling her. Nedenfor Teistdalsvatnet er det muslinger nesten hele veien ned til Halsvatnet. Kun et stryk med for stor vannhastighet er uaktuell.

Øverst foretok vi en lengdemåling som viste at muslingene i dette område hadde lengder fra 71-115 mm. Hvis vi går videre nedover elva, kommer man fort til et relativt flatt område med en slags dam med mye siv. Hovedløpet på nordsiden av dette, har stor tetthet av muslinger. Her telte vi temmelig nøyaktig 1500 stk på 15 min. (UTM 0378517-7250436). Lengdefordelingen (kalt i midten på Fig.) var fra 51-125 mm, dvs hadde noen mindre individer.

Etter stryket kommer man ned til en ny dam, som ender i en «kanal» i sivet ned mot Halsvatnet. Tellingene i dammen viste en nærmest identisk tetthet som i dammen ovenfor; 1560 på 15 min. Lengdefordelingen viste fra 46-125 mm, dvs svært likt dammen ovenfor.

Figur. Lengdefordeling av elvemusling i Teistdalsvassdraget, Sømna

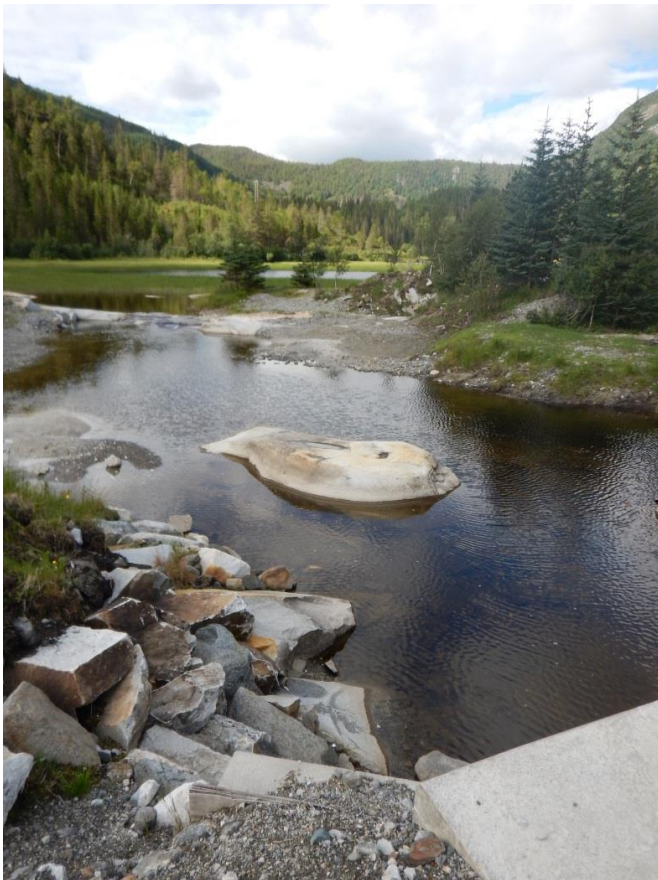
Tre lokaliteter er representert.

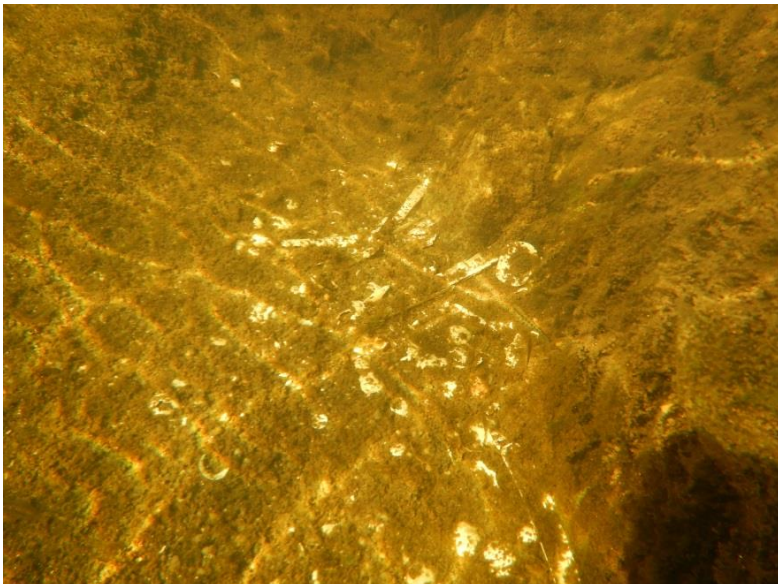
Øverst: innløp Teistdalsvatnet. Midten utløp samme. Nederst: Dammen nedenfor (telling)

Øverst: Djupålen i øverste dam, nederst: nederste dam (telling)

Innløp og utløp Halsvatnet (med betongbru nederst)

Øverst: Bratt utløpselv til havet

Nederst: Marine skjell (bl.a. knivskjell) 28 moh

Diskusjon – Teistdalsvassdraget

Elva mellom Teistdalsvatn og Halsvatnet er svært kort (3-400 m), men har svært gode tettheter av muslinger. Ca 1500 ind. på 15 min plasserer vassdraget blant de 10 elvene med tetteste bestander i Nordland. Rekrutteringa er ikke spesielt god, men vi har heller ikke gravd ut elvebunnen noen steder. Tvert imot gjennomførte vi et feltarbeid der vi i liten grad gikk ute i elva, av hensyn til den store tettheten. Vi valgte derfor heller ikke å plukke muslinger for lengdemåling på de tetteste stedene.

Hvis vi ser systemet under ett, foregår det mye skogshogst i området, noe som medfører både økt slam og økt næringstilgang til vassdraget. Muslingene var som bildet viser, ganske dekt av begroing og partikler. Det som sannsynligvis redder denne situasjonen, er at muslingene står på elva mellom de to innsjøene, slik at mesteparten av problemet blir sedimentert i Teistdalsvatnet.

Vi så også rester av en gammel vei på sørsiden av elva. Den ser ikke ut til å ha gjort noe skade. Faglig interessant var det også å observere at det lå knivskjell nederst ved brua mot havet.

Referanser

Halvorsen, M. 2014. Bestanden av elvemusling i Fabrikkelva, Kleppstad i Vågan. Notat 28.10.14. Nordnorske Ferskvannsbiologer, Sortland. 4 s.

Jørgensen, L. & Halvorsen, M. 2009. En oversikt over utbredelsen av elvemusling (*Margaritifera margaritifera*) i Nordland. Rapport 2009-02. Nordnorske Ferskvannsbiologer, Sortland. 8 s.

Larsen, B.M. 2017. Elvemusling og fisk i Vollaelva og Indreelva, Lurøy kommune. NINA Rapport 1443. 39 s.

Larsen, B.M. & Hartvigsen, R. 1999. Metodikk for feltundersøkelser og kategorisering av elvemusling *Margaritifera margaritifera*. NINA-Fagrapport 037: 1-41.